

KALINA Veronika

Székelyruha-mozgalom Páván a női öltözet tükrében

Dolgozatomat a 2009-ben Páván megkezdett terepmunkámra építettem, melynek keretében elsősorban a falu viseletkultúráját vizsgáltam. Gyűjtőmunkám során több helyi lakossal készítettem interjút, dokumentumértékű fényképeket gyűjtöttem össze, számos család ruhatárát megvizsgáltam. Elsődleges célom az volt, hogy feltérképezsem, hogy a faluban napjainkban hányan rendelkeznek még székely női viselettel. Ugyanakkor arra is választ kerestem, hogyan és honnan szerezték be azokat, milyen állapotban vannak napjainkban, hogyan éltek korábban és hogyan élnek azokkal napjainkban. Továbbá az is érdekelt, hogy a mai tulajdonosok hogyan emlékeznek arra az értelmiségiek és nemesek által kezdeményezett, szervezett székelyruha-mozgalomra, melynek alapvető célja az volt, hogy korábbi előzmények segítségével megalkosson egy regionális, etnikai és nemzeti jelentéseket hordozó viseletet. Helyszíni kutatómunkám kizárólag csak a női viseletre és annak változására koncentrált, éppen ezért gyűjtőmunkám során a férfiak öltözetével csak érintőlegesen foglalkoztam.

Dolgozatom első felében fontosnak tartom, hogy röviden foglalkozzam a székely népviselettel és a székelyruha-mozgalommal. Itt főként Gazda Klára megállapításaira és eddigi eredményeire támaszkodom. Majd azt követően részletezem, elsősorban az adatközlőimmel készített interjúk segítségével, a mozgalom pávai vonatkozásait.¹

---

¹ Fontosnak tartom megjegyezni, hogy adatközlőimet csak részben fedem fel, mivel nem mindegyikük egyezett bele abba, hogy nevük, teljes formájában, a dolgozatban szerepeljen. Ebből az okból adódóan dolgozatomhoz mellékletként nem csatoltam az adatközlők jegyzékét sem.

A székelyföldi viselet

Székelyföldi viseletnek, a legszűkebb definíció szerint, a székelység különböző csoportjainak túlnyomóan háziszőttés gyapjúból és pamutból, valamint juhbőrből készített régies öltözeteit nevezik (Fél–Hofer 1977: 596–598). Gazda Klára szerint, az ősszmagyar viselettől bizonyos vonásaiban eltérő erdélyi magyar öltözeten belül, a székelyföldi viselet számos specifikus jegyeket mutatott, mivel már korai periódusaiban jellemezte a színes posztó használata, míg 1848 utáni jellegét elsősorban a házi kendervászon és gyapjúposztó, valamint az otthon szőtt színes, fejtős pamutvászon határozta meg. Habár a ruhafélék megvarrása nem kívánt külön mestert, de a szabással és az egyes felsőruhadarabok készítésével már elsősorban a nagyobb gyakorlattal rendelkező helyi specialisták foglalkoztak. A székelyföldi mezővárosokkal kialakított rendszeres kapcsolataik következtében a térségben egyre fontosabb szerepet játszottak azok a falusi kézműves mesterek is, akik nem csak a ruhadarabok előállítását, hanem az ízlés- és a divat formálását is meghatározták. A különböző házi és gyári anyagok használata, valamint a máshol is ismert szabásformák és díszítésmódok egyidejű jelenléte, továbbá a viseleti divatok sűrű változása alkalmassá tette a viseletet arra, hogy árnyaltan tükrözze a székelység eltérő gazdasági, társadalmi és földrajzi helyzetét. Az új formák és színek, az őket használó közösség körében, rendre igen sokoldalú jelentésrendszert alakítottak ki.

„A székely nő öltözete a férfiéhoz hasonlóan egyszerű: fodros gallérú és kézelőjű rövid, fehér vászoning, kék, vörös, barna, fekete színű változatosan kevert szőttés gyapjú szoknya (rokolya), előtte más színű kötény-nyel, a lábon puhaszárú csizma vagy félcipő. Nyáron az ingen háziszőttés, színes bársonnyal szegett, zsinórozással vagy gyöngyözéssel díszített szűk mellény (lájbi). Télen e helyett ujjatlan rövid bundamellény, vagy a férfiéhoz hasonló szokmány vagy kurti vastag barna vagy szürke háziszőttés posztóból. A fejükön fekete főkötő (csepesz) és kendő.” (Nagy 1958: 623–627). Háromszéken és Csíkban a katona rendű leányok köntöst (viganó) hordtak.

Gazda Klára kutatásai szerint a nők Székelyföldön is sokkal fogékonyabbak voltak az újdonságok iránt, nagyobb jelentőséget tulajdonítottak a mindennapok és az ünnepek váltakozásának, az emberi élet fordulóinak, mint a férfiak, s ezt a szándékukat elsősorban ruhadarabjaik folyamatos

korszerűsítésével akarták és tudták kifejezni. Ez a szándék már jóval szerényebben nyilvánult meg a férfiak körében, akiknek elsősorban az volt a fontos, hogy öltözetük tükrözze társadalmi hovatartozásukat, státuszukat, szerepüket és presztízst. Ahol lehetőség volt a külső munkavállalásra, ott elsőb a férfiak vetkőztek ki a hagyományos ruházati elemekből (Gazda 1998: 174–175).

A székelyruha-mozgalom

Az ipari forradalom hatására a 19. század második felében a Székelyföldön is népszerűvé váltak az olcsó gyári anyagok, valamint a készruhák, mivel a régi viselet elkészítése sok munkát, sok időt igényelt, és így az már egyre drágábbá vált. Mindezek következményeképpen fokozatosan megindult a hagyományos falusi viseletből való kivetkőzés. A régi öltözetben, kezdetben csak az anyag mennyiségét, majd a felvett darabok számát csökkentették. A régi, tartós anyagokból sokan újabb, divatosabb ruhákat készítettek, mások pedig eladták őket, s az így nyert pénzből pedig olcsóbb készruhát vásároltak. Háromszéken az 1970-es években már csak az idősebbek őrizték féltve menyasszonyi ruhájukat és főkötőjüket, hogy gyermekeik azokban temessék el őket (Gazda 1998: 174–177).

Ahogy a gyári konfekcióipar Orbaiszéken is teret hódított, úgy lazult az ember és a viselete közötti kapcsolat. Végül teljesen szétvált a készítő és a viselő személye, s ezzel egyidőben rendre megszűnt a ruhadarabok által korábban hordozott jelentések rendszere is. Néhány értelmiségi épp a kivetkőzés utolsó fázisában ébredt rá arra, hogy ezt az eltűnőben levő tárgyi és szellemi örökséget tudatosan meg kell óvni a végleges megsemmisüléstől, fel kell azt mesterségesen éleszteni, és bizonyos újabb funkciók (ünnepi és nemzeti) segítségével a Székelyföldön össznemzeti mozgalommá kell alakítani (Gazda 1998: 177–182).

A folklorizmus két világháború közötti, székelyföldi kibontakozásában a világháború veszteségei és az általános gazdasági válság is nagy szerepet játszottak. Az helyben élő értelmiségiek nemcsak a székelység hagyományos kultúráját, de etnikai identitását és vallásosságát is veszélyeztetve érezték, s mindezeket tömeges mozgalom révén szerették volna megerősíteni. Az elit réteg tagjai komoly reményeket fűztek egy olyan elképzeléshez, amely a népművészetben kereskedelmi, üzleti forrást, egyfajta

„elsősegély nyújtást” látott (Gazda 1998: 177).² A régióban előállított népművészeti termékek forgalmazása csak néhány személytől függött, ilyen volt például a zabolai gróf Mikes Johanna is. A szóttes ruha előállításában azonban továbbra is eléggé költséges vállalkozás volt.

A székelyföldi mozgalom vezéregyéniségei elsősorban Haáz Ferenc Rezső, Domokos Pál Péter, Vámszer Géza, Gál Ferencné és Pál Gáborné volt, akik ugyanakkor múzeumalapítással, tanulmányok készítésével, népszerűsítő előadásokkal, viseletet bemutató képeslapok forgalmazásával, valamint szövőkör vezetésével is támogatták a kezdeményezést. A Római Katolikus Nőszövetség Csíkszéken pedig úgynevezett szóttesbálokat is szervezett, ahol a vendégek csak házi készítésű népviseletben jelenhettek meg (Gazda K. 1998: 178–179).

A felsorolt értelmiségiek a *Csíki Lapok* hasábjain elsősorban e kétféle (polgári és népi) ruházatkodás szimbolikus tartalmait állították szembe, s habár túlzással vagy elhallgatással, voltaképp torz képet festettek a valóságról, mégis jelezték e két értékrend közötti alapvető különbségeket. Hatásukra a háziszóttes szerepe és jelentősége felértékelődött a térségben, éppen ezért rendre a tradíciókhoz való ragaszkodás, a becsületes életmód, az erkölcsösség, a testvéri összetartozás szimbólumává vált, míg vele szemben a városi ruha egyfajta erkölcsi pusztulás jelképe lett (Gazda K. 1998: 179).

A mozgalom a Székelyföld egészére kiterjedt, ám kissé el is harapózott, mivel egyesek annyira lelkesek voltak, hogy nem vették figyelembe az eredeti székelyruha jellegét, önkényesen változtattak kinézetén, saját ízlésükre formálták azt. Mindezek után felmerült a hitelesség kérdése, illetve a mintaszolgáltatás szükségessége. Nagy segítséget nyújtott a városi leányoknak és asszonyoknak Haáz Ferenc Rezső, aki még megőrzött régi darabok segítségével megrajzolta, rekonstruálta a különböző székely vidékek ruhatípusait, s ezzel nem csak a korábbi népviseletet rögzítette, hanem konkrét ruhamintákat is szolgáltatott. A kreatitásnak bizonyos keretek között határt szabva megengedhetőnek tartotta, hogy a városi leányok a székely viselet sorozataiból (amelyek már egyébként sem voltak

---

² „...tudjuk, hogy a bútórvászonnak kiválóan alkalmas csíki rokolya-szóttest Székelykeresztúron mind nagyobb mennyiségben szótték a piac számára. Egy magyarói tanítónő a hímzett ruha készítését lendítette fel, egy katolikus plébános csipkét veretett stb.” (Gazda K. 1998: 177).

teljesek) saját ízlésük szerint újat állítsanak össze, vagy az eredeti darabokon változtassanak, amíg az nem sérti a ruha karakterét. Szintén ő kezdeményezte a fehér kötény hímzéssel való díszítését is (Gazda K. 1998: 181–182). A hagyományos lábbelit fekete harisnya és cipő is helyettesíthette. Így készültek a többé-kevésbé hiteles új székelyruhák, amelyek már nem őrizték a korábbi gazdag jelrendszert, de helyenként még utaltak viselőjük családi állapotára. „Háromszéken pl. a nőszövések a leányoknak fehér kötényes és lājbis, az asszonyoknak fekete kötényes és réklis együtteseket készítettek. Elsősorban az etnikai és helyi identitást hangsúlyozták velük, és azokban a falvakban, ahol több felekezet is volt, az ahhoz való tartozást. E ruhák szereplési alkalmakon és szöttesbálokon töltöttek be ünnepélyes és reprezentációs funkciót.” (Gazda K. 1998: 182).

A ruhák elkészítése azonban egyre több gondhoz vezetett. Az eredeti szöttes anyag nehézsége sok panaszra adott okot a könnyű bolti anyagokhoz szokott nők körében. Így alakult ki az a kezdeményezés, mely szerint a jellemző színösszeállítás, a gazdag díszítőanyagot vagy a szabás mikéntjét felhasználva kellene bevinni a népies stílust a városi viseletbe. Ezek alapján indult meg és bontakozott ki a magyaros díszítésű ruhaviselet mozgalma a térségben. A kommunista korszak kezdetén a magyarság számára ez a mozgalom elsősorban az identitás ápolását és megerősítését jelentette. Előbb a Magyar Népi Szövetség majd Hargita és Kovászna megye népművészeti központjai jelentős mértékben támogatták a magyar azonosság-tudatot kifejező ruházat előállítását, forgalmazását és ünnepi használatát (Gazda K. 1998: 184).

A két világháború majd a szocializmus keretei között kibontakozott, megszervezett művészeti tömegmozgalmak és táncsoportok viseletanyaga rendszerint a korábbi minták kreatív felhasználásával készült. Rendszerint csak annyiban alkalmazkodtak egy adott faluból vagy kistájrról származó darabokhoz, amennyiben azok elnyerték a táncsoportok vezetőinek tetszését. A ruhák módosítását azonban alapvetően meghatározták a színpadi elvárások, illetve a rendelkezésre álló anyag, valamint a népművészeti szövetkezetek kínálata.

Egyes falvakban, részben a székelyruha-mozgalom hatására, a kivetkőzés folyamata még a mai napig sem zárult le, s a legidősebb nemzedék néhány tagja vallásos vagy helyi ünnepek idején még használja a népviseletet, máshol annak csak egyes darabjait viselik. Többfelé csináltatnak gyermekeiknek székelyruhát, hogy azt különböző iskolai ünnepek,

ballagás, első áldozás, bérnyelés, konfirmálás alkalmával viselhesék. A székelyföldi felnőttek közül többen napjainkban is viseletet öltenek különböző bálok vagy búcsúk alkalmával. Az ilyen falvakban a viselet tehát ünnepélyes és reprezentációs szerepet tölt be, és a hagyományápolás tudatos szándékát tükrözi.

A székelyruha-mozgalom tehát fontos szerepet játszott a viselet karaktersztikus jegyeinek feltárásában, a székelyruha felújításában, és ünnepi események keretében való továbbbőrzésében.

A székelyruha-mozgalom pávai vonatkozásai

Páva a második világháború után közigazgatásilag Zabolához tartozott, majd az 1960-as években teljesen összeolvadt azzal. A községközpontban viszonylag gyorsan polgárosult az ünnepi öltözet. „A XIX. század végén készült fényképek arról vallanak, hogy a városi eredetű polgári viselet már szélesebb körben meghonosodott a faluban. A közelebbi Kézdivásárhelyen vagy a távolabbi Brassóban vásárolták, elsősorban a lányok és a fiatalasszonyok, az akkor legnépszerűbb szecessziós ruhákat. A gazdaemberek, vagyis a férfiak viselete a második világháborúig megőrizte a hagyományos formákat és anyagokat. A férfiak templomi öltözete a következő darabokból állt: fekete csizma, házi szóttos, fekete szövetből készült priccse, azaz bricseszadrág, fehér ing, fekete szövetmellény és kabát. Télen meleg, úgynevezett bőrös kabátot és bundasapkát is öltöttek magukra. Az értelmiségi és a kézművescsaládokban a férfiak ünnepi viselete már a XIX–XX. század fordulóján városi mintákat követett.” (Pozsony 2002: 134).

Főként a helyben élő értelmiségieknek, tanítóknak, lelkészeknek és különösen gróf Mikes Johannának³ köszönhető a székelyruha helyi „felélesztése”, akik a 20. század harmadik és negyedik évtizedében tudatosan és következetesen szorgalmazták és támogatták a zabolaiak és pávaiak körében. A grófi család szövőüzemeiben újra elkészítették a székely viselet egyes darabjait. A két világháború között itt is megerősödött a népviselet nemzeti azonosságot kifejező szerepe. Jól tükrözi ezt, hogy míg a helyben élő magyar férfiak munkaruhája rendszerint szürke színű volt, addig

³ A Mikesek az 1940-es évek derekáiig alapvetően meghatározták Zabola, s a hozzá tartozó Páva kultúráját (lásd Pozsony 2002: 26–30).

a románoké sötétbarna, s így még a színhasználat is egyértelműen kifejezte az etnikai hovatartozást. A székelyruha második világháború utána a reformátusoknál konfirmáció alkalmával, a római katolikusoknál pedig első áldozáskor és bérmláskor vált egyértelműen nemzeti jelképpé vált. (1–2. kép)

A megkérdezett pávai lakosok közül a székelyruhánál, és az azt megelőző, úgynevezett, magyar ruhánál régebbi viseletre kevesen emlékeztek. A hétköznapi viseletről szintén kevés emlék és információ maradt fent. (3–4. kép)

Réges-régen is volt itt népi viselet de az egy szürke szoknya, ráncos hosszú szoknya, ugyanolyan szürke köténnyel, és szürke kazakos, vagy fekete kazakos blúzzal, ilyen testhez álló, abba, amibe halcsontok is voltak, az volt a régiek. Azok mindennapi viseletnek is hordták.

Hétköznap ez a, úgy hívják parasztruha, általában ilyen buggyos, színes rózsás, buggyos ujjú, ráncos, kis ruha, az volt a parasztruha. Volt olyan is, akinek volt hozzá kis köténye. (F. Gizella 2009.)

A magyar ruha helyi megjelenése elsősorban a honvédségnek a második bécsi döntést követő bejöveteléhez (1940) és annak megünnepléséhez kapcsolódott. Mivel a bevonulók tiszteletére szervezett események keretében a nők ünnepi öltözetét magyar nemzeti színekből állították össze, az határozottan és egyértelműen nemzeti szimbólumnak számított. A magyar ruhát a második világháborút követő évtizedekben már nem viselhették.

'40-be volt a magyar ruha, húzott alj, puffos ujj, húzott nyak, pirossal, zsinórral összekötve, piros bársonymellény sárga zsinór hurokkal, zöld kötény s az alján piros-fehér-zöld szalag, egy olyan arasszal, fehér szoknya, bordó piros bársony párta sárga zsinórral és csokorba kötött nagy szalag. (F. Gizella 2009.)

A székelyruha Páván elsősorban 1942-től vált népszerűvé, a helybeliek annak megjelenését gróf Mikes Johannához kapcsolják, elkészítését viszont már helybeli asszonyhoz kötik, aki többeknek varrt akkor ilyen viseletet. (5. kép)

Jány vótam akkor mikor csinátattam, túfelől volt egy öreg kisaszony, s az én nem is tudom hol szótette, ha nem magyarba, megrendelt, feliratkoztunk, hogy hányan voltunk, vótunk vagy tizenegyen, akik feliratkoztunk [...] (M. Erzsébet 2009.)

A lányok és az asszonyok korabeli viselete színben is elkülönült, előbbieik jellegzetes színei a piros, kék és fehér, míg utóbbiaké a kék, drapp,

barna és fekete voltak. Ezt az öltözetet kizárólag csak ünnepi alkalmakkor viselték. (6. kép)

Itt a kék volt a lányoké, a kékes, s a drappos, barnás ez az asszonyoké. [...] Asszonyoknak fekete kötény, lányoknak fehér, s néha a lányoké hímzett. [...] Fekete patent harisnya, mostmár ugye a selyem fölváltotta, s fekete félcipő, vagy fekete csizma. [...] Fejre fekete csipke csepesz volt. [...] Hímzett zsebkendő is volt. [...] '42-be lett az asszonyoknak ez a ruha, s a lányoknak a két csikos. Ez a '42 után minden ünnep alkalmával. Kimondott tényleg vasárnapi, ünnepi. (F. Gizella 2009.)

Napjainkban ezt a viseletet a helybeliek közül már kevesen őrzik. Közülük kiemelkedik F. Gizella, aki születése óta Páván él. Öltözetét 1941-ben még édesanyjától örökölte és különböző kiemelkedő események (szaválás, szilvaíz főzés) alkalmával napjainkban is viseli.⁴ (7–8. kép) Ilyen ruhával már csak ő rendelkezik a faluban, mivel Páván is jellemző volt, hogy a korábbi ünnepi viseletből a gyermekeknek, fiataloknak új ruhát csináltak, eladták vagy benne eltemetkeztek. A székelyruha-mozgalom hatására ez a viselet, ünnepi alkalmakkor, újra népszerűvé vált, ezért sokan újat varratnak vagy kölcsönöznek a fiataloknak.

Konfirmálás vagy első áldozás, s katolikusoknál bérmálásra azok székelybe szoktak lenni. S aztán ha van olyan nagydarab valaki aki a fiatalok közt pirosot nem talál akkor jön. Már tudják. [...] Egy kislány, jó nagy termet, nálamnál még nagyobb, s akkor kellett konfirmálni. S nem volt, amit felvegyen, oszt székelyruhába konfirmálnak általában. Akkor adtam neki egy ilyen alsószyoknyát oda mer mondjuk ez jó volt mer lehet kötni a derekát. S akkor adtam neki egy ilyen fehér blúzot és fekete bársony mellényt. S akkor így lányos is, mert szoknyája volt, piros fekete csikos. Általában most a fiataloknak, itt akinek van az van, piros fekete csikos szoknya. (F. Gizella 2009.)

A székelyruha hordásának legjellegzetesebb alkalma a konfirmálás. Többen kifejezetten erre az alkalomra varratnak ruhát, ahogyan R. József

⁴ Az öltözet alapdarabjai: egy barna-drapp-kék csikos blúz és egy ugyanilyen anyagú szoknya; egy fekete, csipke szegélyű kötény. Később vásárolt hozzá alsószyoknyákat (3db, ebből rendszerint egyet hord a fedőszyoknya alatt, a szűk alsószyoknya fölött) és blúzokat, amelyek között van egy boltból vásárolt, kerek nyakú, fekete blúz, ami F. Gizella szerint jobban illik a szoknyához, mégis inkább az eredetit hordja hozzá. A ruhához fekete harisnyát és fekete félcipőt, vagy fekete csizmát húz. Csizmáját Csíkban készítette. Nyakában általában egy sor fekete gyöngyöt visel.

is lányának egy csíkszeredai kisipari szövetkezetben csináltatott székelyruhát.⁵ A viseletben való konfirmálást a faluban szolgáló lelkipásztor (Dénes Csaba) vezette be. Kezdeményezését a helyiek közül sokan támogatják, mivel örülnek neki, és fontosnak tartják, hogy a fiatalok legalább egy alkalommal felvegyék a székelyruhát. Ennek az öltözetnek azonban más eseményeken is kiemelt szerepe van: óvodások és a helyi táncsoport tagjai viselik, felveszik egyházi ünnepek és búcsúk alkalmával is, pár menyasszony pedig ebben esküdött. (9–14. kép)

Összegzés

Páván napjainkban már kevés székelyruha található, mivel azokból sokan gyerekruhákat készítettek, eladták vagy abban temetkeztek el. Adatközlőim elmondásaiból egyértelműen kitűnik, hogy a faluban is határozottan elkülönült a leányos és asszonyos viselet. Míg a leányok piros, kék, fehér és vékony fekete csíkos szoknyát, farkasfogas mellényt, fehér blúzt, fehér harisnyát és fehér, néhány esetben pedig hímzett kötényt viseltek, addig az asszonyok piros, kék és barna csíkos szoknyát, blúzt, fekete kötényt és fekete harisnyát hordtak. A jellegzetes színek és szabások azonban megmaradtak.

A Gazda Klára által megfogalmazott megállapítás, mely szerint: „Háromszéken pl. a nőszövetségek a leányoknak fehér kötényes és lájbis, az asszonyoknak fekete kötényes és réklis együtteseket készítettek” (Gazda K. 1998: 182). Pávára is igaznak bizonyult, azzal a különbséggel, hogy itt nem a nőszövetségek, hanem inkább magánszemélyek kezdeményezték a székelyruha varratását. A mozgalommal kapcsolatban többen emlékeznek gróf Mikes Johanna nevére, de tevékenységét napjainkban igazán már nem ismerik, csupán annyit tudnak, hogy ő vezette be ismét a székelyruha viselését. Gróf Mikes Johanna mellett Dénes Csaba, korábbi református lelkész nevét is megemlítették, aki határozottan szorgalmazta a székelyruhában való konfirmálást. Elmondható az is, hogy a székelyruhát a mozgalom kezdetekor is körülbelül ugyanabból a célból viselték, mint napjainkban: egyházi ünnepek, búcsúk, bérmálás, első áldozás, konfirmálás

---

⁵ S. Erzsébet 1986-ban bérmálkozott, akkor varratatt neki szülei Futásfalván székelyruhát. A ruhához való anyagot Kézdivásárhelyen, egy népművészeti üzletben vásárolták.

alkalmával vagy vasárnap templomi viseletként. A rendszerváltás után azonban már világi-, óvodai-, iskolai- és községi ünnepek alkalmával is felvették. A székelyruha-mozgalom, mint jelenség, tehát Páván is megtalálható, folyamatosan alakul és változik.

További kutatások témájául szolgálhatna a pávai női öltözet, és az arra ható folyamatok mélyebb, részletesebb elemzése. A pávai férfi öltözet változásának, egykori és jelenlegi használatának, valamint a mozgalom férfi öltözetre gyakorolt hatásának feltárása a jövőben fontos kutatási feladatnak ígérkezik. Ugyanakkor helyben is fel kell tárunk majd a székelyruha-mozgalom és a szőttesmozgalom közötti kapcsolatokat.

Szakirodalom

BÁNYAI Edit

1940 A székely női népviselet. In: *Az Erdélyi Múzeum-Egyesület 16. Emlékkönyve*. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár, 24–27.

1941 A székely viselet. In: DÁVID József (szerk.): *A Székelyföld írásban és képen*. Budapest, 47–49.

DÓZSA Katalin, F.

1989 A Muskátli c. kézimunkaújtság és a magyaros öltözködési mozgalom az 1930-as években. *Ethnographia* 100. 329–341.

GAZDA Klára

1998 *A székely népviselet*. Akadémiai Kiadó, Budapest.

GAZDA Klára – HAÁZ Sándor

1998 *Székelyek ünneplőben*. Planétás Kiadó, Budapest.

KRESZ Mária

1956 *Magyar parasztviselet (1820–1867)*. Budapest.

FÉL Edit – HOFER Tamás

1977 székelyföldi viseletek. In: ORTUTAY Gyula (főszerk.): *Magyar Néprajzi Lexikon* 4. Né–Sz. Akadémiai Kiadó, Budapest,

NAGY Jenő

1958 Adatok a székely népi öltözet fejlődésének vizsgálatához. *Ethnographia* LXIX. 623–627.

POZSONY Ferenc

2002 *Zabola*. Száz magyar falu könyvesháza Kht., Budapest.

Képek

1. kép. Mikes Johanna grófnő és székelyruhába öltözött úrileányok (1940-es évek)

2. kép. Székelyruhát viselő asszony gyermekeivel Páván 1940–44 között (Pozsony Ferenc tulajdona)

3. kép. F. Gizella (középen) édesanyjával (jobbra) és anyai nagyjával (balra) 1938 körül. A nagyján a székelyruha előtti viselet (F. Gizella tulajdona)

4. kép. F. Gizella családja 1942 körül, hétköznapi viseletben (F. Gizella tulajdona)

5. kép. F. Gizella családja 1942 körül
székelyruhában (F. Gizella tulajdona)

6. kép. F. Gizella az édesanyjától örökölt ruhában
(Saját felvétel, 2009)

JÁNOS
TÁRSASÁG

7. kép. F. Gizella székelyruhában egy szavalás alkalmával, 2009
(F. Gizella tulajdona)

8. kép. Szilvaíz főzés, 2009 (F. Gizella tulajdona)

9. kép. S. Erzsébet bérnálózkodásakor, 1986
(S. Erzsébet tulajdona)

10. kép. S. Erzsébet, 2009 (Saját felvétel, 2009)

11. kép. F. Gizella és óvodás csoportja 1975 körül (F. Gizella tulajdona)

12. kép Óvodások 1979 körül (F. Gizella tulajdona)

13. kép. R. Józsefné és lányuk 1980 körül
(R. József tulajdona)

14. kép. M. Erzsébet (bal szélén) és testvérei székelyruhában 1942 körül
(M. Erzsébet tulajdona)

15. kép. Pávai lányok székely ruhában
a református templom előtt, 1933-ban

16. kép. Miskolczi Vera székely ruhában
az 1940-es években

